

Araştırma Makalesi • Research Article

Yükseköğretimde Kayıtlı Öğrencilerin Ekonomik Profili Üzerine Bir Araştırma

A Research On The Economic Profile Of Registered Students In Higher Education

Filiz Gölpek^a, Eda Dineri^{b**}, Haluk Korkmaz^c^a Doç.Dr.,Hasan Kalyoncu Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, filiz.golpek@hku.edu.tr, 0000-0001-9213-1478.^b Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, eda.dineri@hku.edu.tr, 0000-0002-5637-594X.^cUzman, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, İktisat Bölümü, halukkorkmaz02@gmail.com.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 4 Nisan 2020

Düzeltilme tarihi: 30 Ekim 2020

Kabul tarihi: 14 Kasım 2020

Anahtar Kelimeler:

Eğitim ekonomisi,
Yükseköğretim,
Sosyo-ekonomik statü,
Gelir.

ÖZ

Bu araştırma 2018-2019 öğretim yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin ailelerin ekonomik profillerine göre yükseköğretime giriş sınavına hazırlık sırasında ve yükseköğretim süresince gelirlerinden ne kadar pay ayırdıkları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin % 90'ının yükseköğretime hazırlık maliyetlerinin aileleri tarafından karşılandığı belirlenmiştir. Yükseköğretime hazırlık aşamasında dershaneye yapılan harcamalar ile ilgili soruya öğrencilerin sadece %15'inin cevap verdiği ve ortalama 2.000-3.000 arasında harcadığı ve ailelerinin büyük çoğunluğunun asgari ücretin altında bir gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Yükseköğretim süresince de öğrencilerin %66'sının aylık özel harcamaları aileleri tarafından, %26,3'ü burs/kredi olarak karşılanmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received April, 4, 2020

Received in revised form October, 30, 2020

Accepted November, 14, 2020

Keywords:

Education economy,
Higher education,
Socio-economic status,
Income

ABSTRACT

In this study, how much share of students enrolled at Kilis 7 Aralık University in 2018-2019 academic year allocated their income during the preparation of the entrance exam for higher education and during higher education according to the economic profiles of the families was examined. As a result of the research, it was determined that 90% of the students were covered by their families the costs of preparation for higher education. It was determined that only %15 of the students answered the question about the expenditures during the preparatory phase of higher education and average of 2000- 3000 and the majority of their families had an income below the minimum wage. During higher education, %66 of students monthly private expenses were covered by their families and %23 of them as scholarships/loans.

1.GİRİŞ

Piyasa mekanizmasında üretim, tüketim ve gelir dağılımında etkinlik tam olarak sağlanmadığından devlet piyasa ekonomisinde etkinliği sağlamak için ekonomiye müdahale etmektedir (Öztürk, 2016:185). Günümüzde ülkelerin diğer ülkeler karşısında rekabet edilebilirliğini artıran en önemli unsuru eğitimidir. Değişen dünya ekonomisinde fiziksel sermayenin yerini beşeri sermayenin alması yükseköğretime olan talebi artırmaktadır (Tekneci, 2016: 278). Yükseköğretim

bireylerin ve toplumların refahlarının en önemli göstergelerinden biri haline gelmiştir. Yükseköğretimin bireye yarattığı katma değer yanı sıra topluma yansıyan toplam fayda yüksek olurken, yeterince hizmetin sağlanamaması durumunda toplumsal maliyeti daha yüksek olmaktadır. Bu nedenle yükseköğretim hizmetinin büyük bir kısmı kamu tarafından finanse edilmektedir. Kamudan aktarılan kaynakların yetersiz kalması ile birlikte devlet, piyasa ile birlikte yükseköğretim hizmeti sağlamaktadır. Türkiye'de de yükseköğretim hizmetleri devlet ve vakıf üniversiteleri karşılamaktadır. Eğitimin bireylere yüksek kazanç ve gelir elde etmelerinin yanı sıra bireylerin yaşam

** Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: edadineri@gmail.com

standartlarının ve kalitesinin de yükselmesini sağlamaktadır. Bireyde yarattığı katma değer ile birlikte toplumda meydana getirdiği toplam getiri de yüksektir. Bu yüzden bireyin mesleki yaşantısı ve kişisel gelişiminde belirleyici bir rolü olduğundan yükseköğretim kurumları uzmanlık okulu rolünü üstlenmektedirler (Söyler, 2008:53). Yükseköğretim hizmetinin yarattığı pozitif dışsallık nedeni ile devlet, sürekliliğin sağlanması için kaynaklarını aktarmaktadır (Akça, 2012: 91). Eğitim yarı kamusal mal olup topluma sağladığı getiriler tam kamusal hizmetlere, bireye sağladığı faydadan dolayı özel hizmetler içerisinde yer almaktadır (Söyler, 2008:58). Bu durum ülkelerde okullaşma oranlarını artırmaktadır. Tablo 1.de yıllar itibari ile yükseköğretim okullaşma oranları yer almaktadır.

Tablo 1. Yükseköğretim Brüt Okullaşma Oranları

Yıllar	Dünya	OECD Üyeleri	Orta Doğu & Kuzey Afrika	Avrupa & Orta Asya	Türkiye
2002	21.5	55.9	21.3	50.1	25.6
2003	21.5	57.9	21.5	52.7	26.5
2004	22.7	59.2	22.7	54.0	30.2
2005	23.5	60.7	23.8	55.7	30.9
2006	24.2	61.9	24.6	57.1	33.0
2007	25.9	62.8	26.2	57.9	36.9
2008	26.9	63.6	28.2	58.6	38.8
2009	28.0	65.4	28.8	59.7	40.2
2010	29.4	68.7	30.7	61.2	46.5
2011	31.2	70.1	31.4	62.3	56.3
2012	32.4	71.0	33.9	63.1	61.1
2013	33.1	70.6	35.6	64.1	69.7
2014	35.5	71.5	38.2	65.4	79.5
2015	36.6	72.4	39.8	66.2	87.0
2016	37.4	74.4	40.6	68.1	95.4
2017	37.8	74.4	40.8	68.5	103.7

Kaynak: Dünya Bankası

Tablo1 'de incelendiği gibi yıllar itibari ile brüt okullaşma oranları artmaktadır. Dünya'da 1970 'li yıllarda %10 düzeylerinde olan yükseköğretim okullaşma oranları 2017 yılında %37,8 'e ulaşmıştır. Türkiye'de ise 1970 'li yıllarda % 5 seviyelerinde olan yükseköğretim okullaşma oranları 2017 yılında %103.7 seviyelerine yükselmiştir. Türkiye'de brüt okullaşma oranlarının ortalamasının oldukça üzerinde seyir ettiği görülmektedir. Ancak tablo okullaşma oranlarını verirken okullaşma oranları ile büyüme arasındaki ilişki hakkında bilgi vermemektedir. Barro (1991), Chatterji (1998), Bils ve Klenov(2000), Keller (2006), Abbas ve

Foreman-Peck (2007), Gövdeli (2016) okullaşma oranlarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu bulmuşlardır. Ancak ekonomik büyüme ve kalkınma için okullaşma oranlarının yanı sıra eğitimin kalitesi ve bireyin beşeri sermayesindeki gelişiminin katkısının da hesaplanması gerekmektedir. Bu yüzden eğitim talebinin artışı birlikte kalitenin de artırılması için de politikalar üretilmelidir. Bu durumda ülkeler finansman sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Hem talep artışı hem de eğitim maliyetlerinin artışları devletin elde ettiği kamu gelirleri bu maliyetleri finanse etmesinde yetersiz kalmaktadır. Barr (2005) çalışmasında üniversitelerin yetersiz fona sahip olduğunu, öğrencilere desteğinin yetersiz olduğunu ve kalite ile ilgili endişelerin arttığını ifade etmiştir. Bu durum karşısında kamudaki yüksek hafifletilmesi için maliyetlerin öğrenim ücreti uygulaması ile aile veya öğrenciye kaydırılmaktadır (Ekinci, 2009:122). Yükseköğretimde artan maliyetler düşük gelirli ailelerde harcamaların finansmanın büyük zorluklara yol açmaktadır. Eğitime olan talep arttıkça ailelerin yükseköğretime hazırlık ve yükseköğretim sırasında bireysel maliyetleri de artmaktadır. Bu yüzden özellikle yükseköğretime hazırlık ve yükseköğretim süresince yoksul ailelerin çocuklarına eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak politikalara ağırlık verilmesi önemlidir. Ekinci (2009) çalışmasında üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun üniversiteye hazırlık harcaması yaptığını ve ailelerin gelirleri ile harcama maliyetleri arasında doğru yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Yükseköğretimde uygulanan sübvansiyon yöntemleri; kamu kaynaklarıyla finansman, harçlarla finansman, özel kaynaklarla finansman ve sanayi- üniversite iş birliği ile finansman şeklindedir (Gölpek, 2008). Devlet üniversitelerinde finansmana kamusal ağırlıklı iken, vakıf üniversiteleri, eğitim-öğretim ücretleri veya kurucu vakfın katkısı ile finanse edilmektedir. Türkiye'de öğrenci sayısı artarken yükseköğretim finansmanının sadece kamu tarafından karşılanması olanaklı değildir. Tablo 2'de Türkiye'de yükseköğretim öğrenci sayıları yıllar itibari ile sayısına yer verilmektedir.

Tablo 2. 2013-2019 Dönemi Türkiye'de Yükseköğretim Toplam Öğrenci Sayıları

Yıllar	Ön lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
2013-2014	1502067	2977211	265895	67157
2014-2015	2013762	3628800	342101	78223
2015-2016	2285416	3900601	417084	86094
2016-2017	2555926	4071529	480215	91267
2017-2018	2768757	4241841	454672	95100
2018-2019	2829430	4420699	95100	96199

Kaynak: Yükseköğretim İstatistikleri

Tablo 2 yükseköğretim sayısında yıllar itibari ile artışı göstermektedir. Ağırlıklı olarak kamu sübvansiyonları ile finanse edilen yükseköğretim hizmetlerinde ailelerin ve öğrencilerin katlandıkları doğrudan maliyet daha düşük olmaktadır (Özkan ve Özgan, 2015: 46). Bu dönemler arasında lisans öğrenci sayısında %50, ön lisans öğrencilerinin de ise yaklaşık 2 katı kadar artış olmuştur. Eğitimin doğrudan maliyetleri içerisinde devletten gelen hibeler, devletin finanse ettiği öğrenci ücretleri, öğrencilerin kendi ücretleri ile ödedikleri eğitim maliyetleri yer alırken, eğitim ile ilişkili

maliyetler içerisinde de; kitap ve ekipman, ulaştırma ve yaşam giderleri yer almaktadır (OECD, 2019). Milli gelirden eğitime ayrılan payın yüksek olması ülkelerin gelişmişliğin bir göstergesi olmakla birlikte yükseköğretim talebindeki böyle bir artış, kamusal harcamaların kaynaklarla karşılanmasını zorlaştırmaktadır. Tablo 3'de Türkiye'de yükseköğretime ayrılan bütçe istatistiklerine yer verilmektedir.

Tablo 3. 2013-2018 Dönemi Yükseköğretime Ayrılan Bütçe İstatistikleri (Bin TL)

Yıllar	Yükseköğretim Hizmetleri	Ortaöğretim Hizmetleri	Okulöncesi ve İlköğretim Hizmetleri
2013	14,267,394	16,227,831	28,631,374
2014	16,494,805	18,057,223	30,127,526
2015	19,443,453	20,573,619	32,782,976
2016	23,656,776	24,974,182	38,395,016
2017	25,812,582	27,958,219	41,596,016
2018	30,651,145	32,330,609	50,305,569

Kaynakça: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

Eğitim hizmetleri içerisinde okul öncesi öğretmenliği ve ilköğretim hizmetlerine bütçeden daha çok pay ayrılırken, ortaöğretim ve yükseköğretim hizmetlerine ayrılan pay daha düşüktür. Bütçeden ayrılan payın düşmesi yükseköğretim finansmanının bir kısmının başka paydaşlara aktarıldığını açıkça göstermektedir. Ancak ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanabilmesi eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi ile mümkündür. Gelir dağılımında eşitsizliğin azaltılması, yoksullukla mücadelede eğitimde fırsat eşitliği ile mümkündür (Ulusoy vd., 2015:52).

2. LİTERATÜR

Literatürde, ön lisans ve lisans düzeyindeki öğrencilerin özel eğitim harcamalarını açıklayan birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Ancak, bunların içinde öğrencilerin yükseköğretim sürecinde özel eğitim harcamalarını doğrudan ve dolaylı araştırıldığı yayın sayısı oldukça azdır. Az sayıdaki bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Gölpek (2008) tarafından yapılan, Türkiye'de adalet ve etkinlik amaçları bakımından yükseköğretimde finansman politikası adlı çalışmada, yükseköğretimde kayıtlı öğrencilerin çoğunluğunun üst gelir grubuna ait olduğu tespit edilmiştir. Böyle bir sonucun, bazı gerekçelerle yükseköğretimde uygulanan kamusal finansman politikasının adalet amacına hizmet etmediğini ve kamusal kaynaklardan üst gelir grubuna gelir transferi yaratarak etkinlik amacına da hizmet etmediğini açıkça gösterdiği ifade edilmiştir.

Ekinci (2009) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de üniversitede öğrenim gören üniversite öğrencilerinin toplam birim maliyetlerini ve maliyetlerin bileşenleri incelenmiş; üç üniversitede yapılan anket çalışmasında bireysel öğrenci maliyetinin kamusal öğrenci maliyetinden yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ekinci (2011) başka çalışmada üç farklı üniversitede öğrenim gören lisans öğrencilerinin sosyoekonomik faktörlerini inceleyerek yükseköğretimden yararlanma

etkilerini anket yöntemi ile belirlemiştir. 2007-2008 dönemini incelediği çalışmada hane halkı gelirlerinin, anne ve babanın eğitim düzeyinin, yerleşim biriminin kentsel olmasının yükseköğretime girişte belirleyici etkiye sahip olduğu tespit etmiştir.

Saruç (2011), Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler ve öğretim elemanlarına yaptığı anket çalışmasında harçların çok yüksek olduğunu düşünenlerin sayısı oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eşit harçların gelir dağılımını bozduğu yönünde bir algılamaya bulunmuştur.

Çiftçioğlu (2013) tarafından yapılan, Gaziantep İli'nde öğrencilerin sosyo-ekonomik faktörlerin yükseköğretim talebi üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmada, 2013 yılı fiyatlarına göre, yükseköğretime hazırlanan öğrenciler ile yükseköğretimde kayıtlı öğrencilerin üst gelir grubuna ait olduğu ifade edilmiştir.

Gölpek ve Çiftçioğlu (2014) tarafından yapılan social-economics factors in demand for higher education: Sample of Gaziantep province adlı çalışmada, yükseköğretim hizmetinden yüksek sosyo-ekonomik profile sahip öğrencilerin yararlandıkları ve öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsünün yükseköğretim talebini belirlediği ifade edilmiştir.

Demir vd. (2014), Gazi, Harran ve Kırklareli üniversitelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerine yapılan alan çalışmasında %77'i yükseköğretim parasız sunulmasını, %81'i örgün ve ikinci öğretimdeki tüm öğrencilerden harç alınmamasını ve ayrıca %69'u üniversite – sanayi işbirliği artırılarak üniversite kaynaklarının çeşitlendirilmesi ifadesini desteklemiştir.

Ulusoy vd. (2015), Türkiye'de 1994-2013 yılları arasında yükseköğretime yönelik eğitim harcamalarının gelir dağılımı üzerindeki etkisini incelemiştir. Analizde yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu harcamaları bir birim arttırıldığında Gini katsayısını arttırdığı tespit edilmiştir. Yükseköğretim harcamalarının artmasının, yüksek gelir gruplarının lehine işlediği şeklinde yorumlanmıştır.

Cural vd. (2016), Bülent Ecevit Üniversitesi'nde öğrenim gören ikinci öğretim öğrencilerinin yükseköğretim öncesi ve sonrasında bireysel ve kamusal maliyetlerini hesaplamışlardır. Çalışmalarında öğrencilerin %90'ının üniversiteye hazırlık harcaması yaptığını, bu harcamaların fakültelerde meslek yükseköğretime göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mühendislik fakültesi öğrencilerinin ders kitaplarının ve uygulama ödevlerinin masraflarının yüksek olmasından dolayı kişisel harcamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gölpek ve Yıldız (2019) tarafından Şırnak Üniversite'nde kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsünün araştırıldığı çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun bir eğitim döneminde özel harcamalarının asgari ücretten biraz fazla (1.800 ₺) harcama yapan düşük gelirli ailelere mensup olduğu tespit edilmiştir.

Gölpek ve Kavak (2020) tarafından yapılan çalışmada 2020 yılı fiyatlarına göre, öğrencilerin çoğunluğunun (%75,2) asgari gelir (2.324 ₺) ve altında aylık gelire sahip olduğu, yükseköğretim sürecindeki özel harcamaları asgari ücretin yaklaşık ¼'i kadar (500 ₺), yükseköğretime girişte yaklaşık yarısının hiçbir harcama yapmadıkları ve bu öğrencilerin düşük gelir grubunda yer aldığı ifade edilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırma, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin ailelerinin ekonomik profilini incelemeyi amaçlamaktadır. Böyle bir inceleme, hem yükseköğretimde kayıtlı öğrenci ailelerinin ekonomik profili ve sosyo-ekonomik statüsü hakkında genel bir bilgi verecek, hem de yükseköğretimde fırsat eşitliği konusuna dolaylı bir açıklama getirecektir.

Bu çalışmada, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde kayıtlı öğrencilerin ekonomik durumlarını belirleyecek anket soruları hazırlanmış, verilerin analizinde SPSS 25 paket programından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans dağılımından yararlanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde kayıtlı 8.468 öğrenci; örneklemini ise, 2018-2019 öğretim yılında Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Meslek Yüksekokullarında kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır.

Ana kütlede %95 güven aralığında ve %5 hata payına göre minimum örneklem büyüklüğünün 369 olduğu belirlenmiştir. 450 anket uygulandığı çalışmada ve 400 adet anket değerlendirilmiştir. Yüz yüze görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmanın evrenine ve örnekleme ait veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. 2018-2019 Akademik Yılı Lisans ve Ön Lisans Öğrenci Sayıları

Fakülte	Kayıtlı öğrenci sayısı	Geçerli uygulama sayısı
Eğitim Fakültesi	1.060	53
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	1.001	48
Mühendislik Fakültesi	689	26
İlahiyat Fakültesi	907	46
Fen-Edebiyat Fakültesi	1.533	66
Sağlık Bilimleri Fakültesi	412	23
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	170	12
Meslek Yüksekokulu (Turizm ve Otelcilik, Sosyal Bilimler, Sağlık Hizmetleri, Teknik Bilimler)	2.696	126
Toplam	8.468	400

3.3. Veri Toplama Aracı

Yükseköğretime giriş sınavına hazırlık maliyetleri ve yükseköğretim sürecinde katlanılan maliyetleri belirlemeye yönelik öğrencilerin ekonomik durumu hakkında 11 soru daha önceki bu konu ile ilgili çalışmalardan yararlanılarak belirlenmiştir. Öğrencilere çoktan seçmeli sorular yöneltilmiş ve maliyetler 2019 yılı fiyatlarına göre cinsinden ifade edilmiştir.

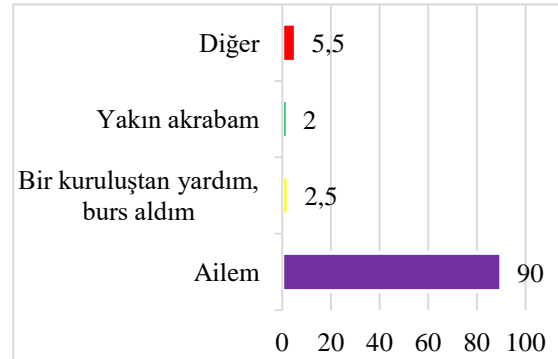
3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri, üniversite giriş sınavına hazırlık maliyetlerinin kimin karşıladığı, üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken dershaneye yıllık toplam harcamalar, okul kursuna yıllık toplam harcama verileri, özel ders için yapılan toplam harcamalar, üniversiteye giriş sınavına hazırlanırken hem dersane hem de özel ders için yıllık toplam harcamaları 2019 yılı fiyatlarına göre aşağıdaki grafik ve tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Toplam Gelirine Ait Veriler (%)

Ailenin Aylık toplam geliri	Frekans	Oran (%)
1500 ₺	137	34,3
2020 ₺	60	15,0
2021-3000 ₺ arası	77	19,3
3001-4000 ₺ arası	42	10,5
4001-5000 ₺ arası	46	11,5
5001-6000 ₺ arası	18	4,5
6001-7000 ₺ arası	9	2,3
7001 ₺ ve üzeri	11	2,8
Toplam	400	100,0

Tablo 5'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %34'ünün aile geliri 2019 yılındaki (net) asgari ücret olan 2.020 'nin altında (1.500); yaklaşık %10'nun da (%4,5+%2,8+%2,3) asgari ücretin iki buçuk katı kadardır (5.000). Öğrencilerin çoğunluğu asgari ücret ve altında bir gelire sahiptir.

Grafik 1. Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanırken Maliyetlerini Kimin Karşılıdığı (%)

Şekil 1'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %90'ının üniversiteye giriş sınavına hazırlık maliyetleri aileleri tarafından karşılanmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Dershane Harcamasına Ait Yıllık Toplam Veriler

Yıllık Dershane Harcaması	Frekans	Oran (%)
1000 ₺den az	13	3,3
1000-2000 ₺ arası	32	8,0
2001-3000 ₺ arası	61	15,3
3001-4000 ₺ arası	30	7,5
4001-5000 ₺ arası	21	5,3
5001-6000 ₺ arası	13	3,3
6001-7000 ₺ arası	6	1,5
7000 ₺ ve üzeri	3	0,8
Cevap Yok	221	55,3
Toplam	400	100,0

Tablo 6'ya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %55'i üniversite giriş sınavına hazırlanırken dershaneye yıllık ne kadar harcama yaptıkları ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Bu öğrencilerin dershaneye gitmedikleri için cevap vermedikleri söylenebilir. Cevap verenlerinde çoğunluğu (%15.3) 2.000-3.000 arasında harcamıştır.

Tablo 7. Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanırken Okul Kursuna

Okul kursuna yapılan harcama	Frekans	Oran (%)
1000 den az	30	7,5
1000-2000 ₺ arası	4	1,0
2001-3000 ₺ arası	3	0,8
3001-4000 ₺ arası	1	0,3
4001-5000 ₺ arası	2	0,5
5001-6000 ₺ arası	2	0,5
6001-7000 ₺ arası	1	0,3
7000 ₺ ve üzeri	4	1,0
Cevap Yok	353	88,3

Tablo 7'de araştırmaya katılan öğrencilerin %7,5'i 1.000 'den az harcama yapmış, yaklaşık %88'i cevap vermemiştir. Buna göre, öğrencilerin çoğunluğu okul kursuna gitmemiş, gidenlerin de çoğunluğu 1.000 'den az harcamıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin Yıllık Toplam Özel Ders Harcama Verileri (%)

Özel ders için yapılan Yıllık toplam harcama (TL)	Frekans	Oran (%)
1000 den az	9	2,3
1000-2000 arası	7	1,8
2001-3000 arası	3	0,8
3001-4000 arası	2	0,5
4001-5000 arası	2	0,5
5001-6000 arası	2	0,5
6001-7000 arası	2	0,5
7000 ve üzeri	2	0,5
Cevap Yok	371	92,8
Toplam	400	100,0

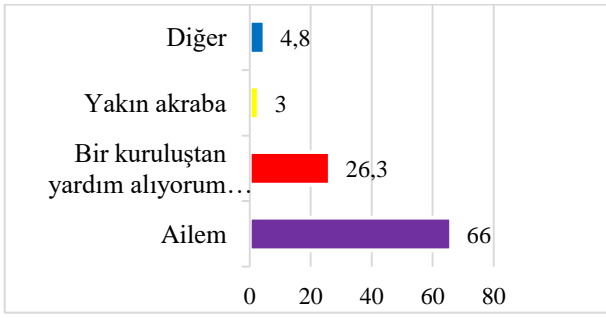
Tablo 8'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %4'ü 2.000 'den az harcama yapmış; yaklaşık %93'ü cevap vermemiş; öğrencilerin çoğunluğu özel derse gitmemiş, gidenlerin de yaklaşık yarısı (%2,3+%1,8) 2.000 'den az harcamıştır.

Tablo 9. Öğrencilerin Yıllık Toplam Dershane ve Özel Ders Harcama Verileri (%)

Dershane ve özel ders için yıllık toplam harcama	Frekans	Oran (%)
1000 den az	8	2,0
1000-2000 arası	7	1,8
2001-3000 arası	5	1,3
3001-4000 arası	3	0,8
4001-5000 arası	1	0,3
5001-6000 arası	3	0,8
6001-7000 arası	3	0,8
7000 ve üzeri	3	0,8
Cevap Yok	367	91,8
Toplam	400	100,0

Tablo 9'a göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %5'i (%2+%1,8+1,3) 3.000 'den az harcama yapmış; gidenlerin de yaklaşık %4'ü (%0,8+%0,3+%0,8+%0,8+%0,8) 3.000 'den fazla harcamıştır ve yaklaşık %92'si cevap vermemiştir. Öğrencilerin çoğunluğu dershane ve özel derse gitmemiştir.

Öğrencilerin yükseköğretim sürecinde aylık harcamalarını kimin karşıladığı ile ilgili veriler Grafik 2'de; aylık toplam yemek harcamaları ile ilgili veriler Tablo 10'da; aylık toplam giyim harcamaları ile ilgili veriler Grafik 3'de ve aylık toplam ulaşım harcamaları ile ilgili veriler Tablo 11'de gösterilmiştir.

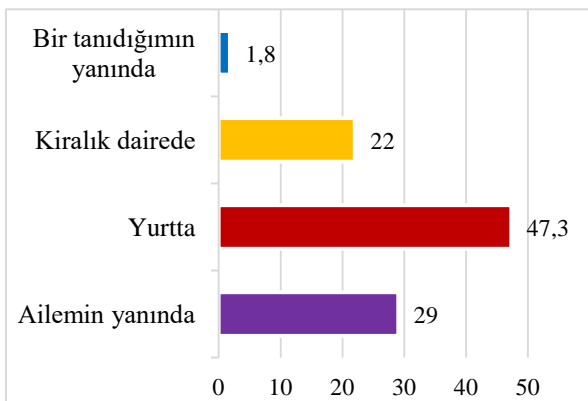
Grafik 2. Aylık harcamaların kim tarafından karşılandığı (%)

Grafik 2'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %66'sının yükseköğretim sürecinde aylık harcamaları aileleri tarafından karşılanmış, %26,3'ünü de burs/kredi kullanmıştır.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yükseköğretim Sürecinde Aylık Toplam Yemek Harcamalarına Ait Veriler (-%)

	Yemek		Giyim		Ulaşım		Ders materyalleri	
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
200 ₺ den az	167	41,8	224	56,0	334	83,5	292	73,0
200-300 ₺	135	33,8	92	23,0	40	10,0	79	19,8
301-400 ₺	52	13,0	50	12,5	10	2,5	15	3,8
401-500 ₺	22	5,5	14	3,5	3	0,8	8	2,0
501-600 ₺	16	4,0	13	3,3	6	1,5	3	0,8
601 ₺ ve üzeri	8	2,0	7	1,8	7	1,8	3	0,8
Toplam	400	100	400	100	400	100	400	100

Tablo 10'a göre, yükseköğretim sürecinde öğrencilerin yaklaşık %42'sinin aylık toplam yemek, %56'sının giyim, %83,5'inin ulaşım ve %73'ünün de ders materyalleri için yaptığı harcama 200 'den azdır. Öğrencilerin yaklaşık %9'u giyim için 400 'den fazla harcama yapmıştır.

Grafik 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yükseköğretimde Okurken Barınma Durumuna Ait Veriler (%)

Grafik 3'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %47'sinin yükseköğretimde okurken yurtta; %29'u ailesinin yanında kalmıştır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yükseköğretimde Okurken Aylık Toplam Barınma Harcamaları Ait Veriler (%)

Barınma	Frekans	Oran (%)
400 ₺ den az	272	68,0
400-600 ₺ arası	62	15,5
601-800 ₺ arası	43	10,8
801-1.000 ₺ arası	12	3,0
1.001-1.200 ₺ arası	5	1,3
1.201 ₺ ve üzeri	6	1,5
Toplam	400	100,0

Tablo 11'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %68'inin yükseköğretim sürecinde barınmaya aylık 400 'den az; yaklaşık %3'ü 1.000 üzeri harcamıştır.

SONUÇ

Günümüzde ülkelerin diğer ülkeler karşısında rekabet gücünü artırmanın en önemli yolu yetişmiş kalifiye insan gücüne sahip olmalarından geçmektedir. Yetişmiş insan gücünün gelişmesinde en büyük katkı yükseköğretim kurumlarından beklenmektedir. Yükseköğretimin hem bireye hem de topluma sağladığı getiriler nedeni bireysel yükseköğretim talebini hızlı bir şekilde artırmıştır. Son yıllarda Türkiye'de de yükseköğretim kurumlarına talep ve yükseköğretim kurumlarının sayısında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Yükseköğretimde okullaşma oranları artarken diğer yandan da ailelerin çocukları için katlandıkları hazırlık maliyetlerini de artırmaktadır. Yükseköğretim sonucunda bireylerin elde ettiği fayda, katlanılan maliyetlerden yüksek olduğu için aileler yükseköğretime hazırlık aşamasında birçok maliyete katlanmaktadırlar. Yükseköğretime giriş sınavında öğrencilerin sınava hazırlık maliyetleri ailelerin ekonomik durumlarına göre farklılık göstermektedir. Yükseköğretime hazırlık aşamasından sonra da yükseköğretim süresince eğitim maliyetine katlanılması gerekmektedir. Yükseköğretim süresince maliyetler, kamu ve özel kurumlardan burs/kredi şeklinde sağlanabilirken, aileler tarafından ya da öğrenci bir işte çalışarak da karşılanabilmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen verilere göre, kamu üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin ailelerin büyük çoğunluğunun geliri asgari ücretin altında olup, öğrencilerin %90'ının sınava hazırlık maliyetleri aileleri tarafından karşılanmıştır. Öğrencilerin %15,3'ü üniversiteye hazırlık aşamasında 2.000-3.000 arasında harcamıştır. Yükseköğretim süresince %47,3'ü yurtta, %29'u ailesinin yanında kalmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %66'sının yükseköğretim sürecinde aylık harcamaları aileleri tarafından, %26,3'ü de burs/kredi ile karşılanmıştır. Yükseköğretim sınavına hazırlık sürecinde bu oran %2'ler civarında iken yükseköğretim sürecinde bu oranın yükseldiği tespit edilmiştir.

Genel olarak öğrencilerin yükseköğretim sınavına hazırlık ve yükseköğretim süresince maliyetlerin büyük bir kısmı aileler tarafından karşılandığı tespit edilmiştir. Böyle bir bulgu, yükseköğretime giriş sınavının maliyetine yönelik bir araştırma olması ve yükseköğretimde giriş sınavının olduğu sistemlerde fırsat eşitliğinin sağlanmadığını açıkça göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü, literatürdeki diğer çalışmalar, yükseköğretim sürecindeki özel harcamalara yönelik yapılmıştır.

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için özellikle yoksul aileler olmak üzere daha fazla kamusal desteklerinin artırılması, yükseköğretim hizmetlerinin karşılanması için kamu kesimi ile birlikte diğer paydaşlara yer verilmesi ve finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Abbas, Q., Foreman- Peck, J. (2007). Human Capital and Economic Growth: Pakistan,1960-2003, Cardiff Business School, Working Paper Series.

Akça, H. (2012). Yükseköğretim Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi, Yönetim ve Ekonomi, Cilt. 19, Sayı.1, s.91-104.

Aykaç, M., Kar Baysal, B. (2018). Yükseköğretimde Devlet ve Vakıf Üniversiteleri: Sorunlar ve Politika Önerileri, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, (642), 62-92.

Barr, N. (2005). Financing Higher Education, Finance and Development A Quarterly Magazine of The IMF, Volume 42, Number 2, June.

Barro, R.J. (1991), Economic growth in a crosssection of countries. TheQuarterlyJournal of Economics, 106(2), 407-443.

Bils, M., Klenow, P.J. (2000), Does schooling caus growth? American Economic Review, 90(5), 1160-1183.

Chatterji, M (1998). Tertiary Education and Economic Growth, Regional Studies, 32:4, 349-354.

Cural, M., Pekkaya, M., Oral, İ. (2016). Yükseköğretimde Öğrenci Harcama ve Maliyetlerinin Hesaplanması, Bülent Ecevit Örneği, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol. 12, Year 12, No.1, 21-43.

Çiftçiöğlü, N. (2013). Sosyo-ekonomik faktörlerin yükseköğretim talebi üzerine etkileri: Gaziantep ili örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Demir, M., İnan, M., Sarıoğlu, F. (2014). Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye’de Öğrenci Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme, Maliye Dergisi, Sayı. 167, Temmuz- Aralık.

Ekinci, E. C. (2009). Türkiye’de Yükseköğretimde Öğrenci Harcama ve Maliyetleri, Eğitim ve Bilim, Cilt.34, Sayı.154, S. 121-133.

Ekinci, E. C. (2011). Bazı Sosyoekonomik Etmenlerin Türkiye’de Yükseköğretime Katılım Üzerindeki

Etkileri, Eğitim ve Bilim, Cilt 36, Sayı.160. Erişim tarihi: 14.11.2019

Gölpek, F ve Yıldız, K. (2019). Kamu üniversitelerinde kayıtlı öğrencilerin sosyo-ekonomik statüsü üzerine bir araştırma: Şırnak Üniversitesi örneği. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 9(3): 460-473.

Gölpek, F. (2008). Yükseköğretimde adalet ve etkinler amaçları bakımından yükseköğretimde finansman politikası. Yayınlanmamış doktora tezi. Sosyal Bilimler Enst. Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Gölpek, F. ve Kavak, O. (2020). Yükseköğretim harcamaları ile gelir ilişkisi: Mardin Artuklu Üniversitesi örneği. Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5(2),

Gölpek, F., and Çiftçiöğlü, N. (2014). Socio-economic factors in demand for higher education: sample of Gaziantep province. International Journal of Business and Social Science, 5(1):

Gövdeli, T. (2016). Türkiye’de Eğitim- Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yapısal Kırımlı Birim Kök ve Eşbütünleşme Analizi, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz, 9(3), s: 224-238.

Keller, K.R.I. (2006), Investment İn Primary, Secondary, and Higher Education and The Effects on Economic Growth. Contemporary Economic Policy, 24(1), 18-34.

Özkan, M. Özgan, H. (2015). Bireysel ve Sosyal Getirileri Işığında Yükseköğretime Yatırım Yapmanın Gerekliliği, Yükseköğretim Dergisi, 5(1), 44-54.

Öztürk, N. (2015). Kamu Ekonomisi Güncellenmiş 2. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa.

Paying For Tertiary Education, The Learner Perspective, <http://www.oecd.org/education/innovation-education/35750159.pdf> Erişim Tarihi:

Saruç, T. N. (2011). Yükseköğretimin Finansmanı ve Finansman Yöntemlerinin Algılanan Adalet Düzeyi: Sakarya Üniversitesi Paydaş Görüşleri, Maliye Dergisi, Sayı. 161, Temmuz- Aralık, s.64-75.

Söyler, İ. (2008). Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları, Maliye Dergisi, Sayı, 154, Ocak- Haziran, s. 52-76.

Teker, S., Teker, D. (2012). Yükseköğretim İçin Finansman Modeli Önerileri, Doğu Üniversitesi Dergisi, 13(2), 301-3014.

Ulusoy, A., Karakurt, B., Akbulut, E. (2015). Eğitim Harcamalarının Gelir Dağılımına Etkisi: Türkiye’de Yükseköğretimin Gelir Eşitsizliğini Giderici İşlevi, Maliye Araştırmaları Dergisi, Cilt. 1, Sayı:2, s.45-75.

World Bank (2019). World Development Indicators ,<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SE.XPD.TERT.ZS&country=#>

YÖK (2019). Yükseköğretim İstatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim tarihi: 14.11.2019.